

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН
НЕУМОЛИМИЯТ ПРЪСТ НА
СЪДБАТА

Превод от руски: Саша Никифорова, 1975

chitanka.info

Пред всички други удоволствия Андрей Семьонович Миловидов предпочиташе едно меко кресло, кафе с овесени сладки и тиха музика вечер. От това впрочем не следваше, че постъпките му напомнях отмерения ход на машините. Образът на такъв един човек е абстракция, нещо като идеалния газ. Реалният Миловидов беше седнал тази вечер пред радиоприемника и въртеше насам-натам копчето за настройка на вълните.

Ува-у, вз-з, гrr-р, псс-т!

Гласове от десетки радиостанции, вой, свистене и пращане се сливаха в кошмарна нота. Тая какофония обаче забавляваше Миловидов и той повтори своя подозрителен от психиатрично гледище опит.

Ува-у, вз-з, гrr-р, псс-т!

„... Днес, двадесет и четвърти юли, в града ни пристигна футболният отбор на...“

Втръсналият му се глас на говорителя от местната радиостанция едва не накара Андрей да потърси музика, но изведнъж се сепна: „Нима днес не е двадесет и трети?“

Беше двадесет и трети, разбира се. В качеството си на касиер в спестовната каса той знаеше съвсем точно това, понеже неправилно вписаната дата върху паричните документи е източник на всевъзможни неприятности и заради клиентите в този смисъл бе нужно око, бдящо око! Удивително е колко небрежно се отнасят хората с числата!

Но говорителят отново спомена двадесет и четвърти в смисъл на днес и Миловидов започна да слуша репортажа за хода на сенокоса, защото го заинтригува толкова упоритото повтаряне на една и съща грешка. Заинтригува го и го възмути. Това е просто безобразие, да, да, безобразие! — да се отнасят така небрежно към служебните си задължения!

По-нататък следваше информация за зарибяването на водоемите, за новите указания на КАТ, за партидата вносни мъжки костюми, пристигнали в универмага, и за това, че днес са ограбили спестовната каса на улица „Априлска“. Точно тази, в която работеше Андрей Семьонович.

„... А сега времето. Утре, двадесет е пети юли, се очаква променлива облачност, без валежи. На места...“

Гласът бавно заглъхваше, сякаш притежателят му пътуваше към оня свят. Андрей нервно завъртя регулатора, но не успя да върне гласа. Нещо изпращя в етера — и толкова.

Миловидов машинално погледна часовника си. Беше осем и петнадесет, а по това време, както прекрасно знаеше, местната радиостанция не излъчваше никаква емисия.

И изведнъж Андрей се почувствува зле. Креслото под него сякаш се повдигаше и спускаше като въздушен балон.

* * *

Сутринта на двадесет и четвърти малката и не много оживена спестовна каса на улица „Априлска“ се отвори както винаги в девет часа. Както винаги Андрей Семьонович лъхна върху очилата си, изтри ги с края на кърпичката и се приготви да приема и да дава парите. Ако се вярваше на съобщението, днес трябваше да му ги ограбят. Може би ще употребят и оръжие. Дори сигурно ще употребят оръжие.

Мислите на Андрей Семьонович работеха като воденични камъни на повредена мелница. Поради причини, ясни за всеки нормален човек, той още вчера изостави идеята да позвъни в милицията. По същите причини не можеше да заговори и с колегите си. Колкото повече мислеше, толкова по-безизходно му се струваше положението. Може ли, като знаем бъдещето, да го изменим? А ако можем, как именно? И какво трябва в края на краищата да стори човек? Той не намери отговора.

Ръцете му продължаваха да действуват независимо от главата — смяташе, изчисляваше, проверяваше, даваше, вземаше, отмяташе, подписваше... И онзи, външният свят зад гишето, му приличаше на странен аквариум, в който се мяркаха, движеха устните си, прилепваха се към стъклото все нови и нови лица. Те се сменяха в ритъма на преминаващите през пъргавите му пръсти жълти, сини, зелени, червени и лилави хартийки. Пачка след пачка, портрет след портрет („Как хората могат да не знаят, че парите в купчинката винаги трябва да лежат в една и съща посока?“), единадесет, дванадесет... прехвърли топчето на сметалото... седемдесет и едно минус деветнадесет... — всичко това вървеше мимо съзнанието му. Да допуснем, че той

действително е узнал бъдещето. Какво би могъл да промени? Че нали ако избегне събитието, това означава, че не се е случило? Тогава как ще е узнал за него? Или съществуват може би няколко бъдещи?

— В универмага са докарали вносни стоки — събщи контролърката в паузата между двама клиенти.

— Тъй ли? — трепна Андрей. — Откъде знаете?

— Пошепна ми го една позната продавачка в автобуса. Май че са само мъжки костюми. Ще трябва да прескоча дотам, може би около обед...

— А жарсе има ли? — осведоми се над главата на Миловидов завеждащата.

„Две слаби жени — с тъга помисли Андрей. — А до милиционера на кръстовището има цял квартал.“

— ... Вярно ли е, Андрей Семьонович?

— А?

— Нещо сте бледничък, драги. Да не ви е зле?

— Не, не, всичко е наред.

— И аз мисля, че сив костюм ще ви стои най-добре.

— Наистина?

Андрей Семьонович погледна произвехтелите ревери на самото си и изведнъж съвсем ясно, като в кошмар, видя на мястото на джобчето едно уголемяващо се петно от кръв. В предаването нищо не се спомена за жертви, но това съвсем не означава, че е нямало!

Андрей не мислеше вече за нищо друго, освен за възможната си смърт. Никога не бяха ограбвали неговата спестовна каса. В града изобщо вече десетина години не се беше случвало подобно нещо, но Миловидов знаеше със сигурност, че при нападение винаги има жертви и най-често това са касиерите. А какво можеше да стори?

Все пак в съзнанието му постепенно се промъкна мисълта, че както и да стои въпросът с изменение на бъдещето, стрелбата не е съвсем задължителна, щом в съобщението не се споменава за нея. Значи все пак съдбата му можеше да варира в тия граници.

Една не съвсем безупречна логика, но когато над човек виси непредотвратима заплаха, на него не му е до логика. Странно, той вече изобщо не се съмняваше, че предаването е дошло от бъдещето. Впрочем, в това нямаше нищо странно: Андрей Семьонович свято вярваше във всичко, което се говори и пише, а многобройните

научнопопулярни статии отдавна го бяха убедили, че науката може всичко.

Колкото повече стрелката приближаваше дванадесет, толкова по-силно го обземаше страхът. В съобщението се казваше, че ограбването е станало около обед, а сега приближаваше единадесет.

Това се случи след един час. Може би малко по-рано.

— Викат ме на съвещание — рече завеждащата, затваряйки телефона. — Нищо, сега посетителите са по-малко. Ще се справите и без мене... Ще се върна към два часа.

— Полина Филиповна! — възкликна контрольорката. — А какво ще стане с плащанията?

— Оправете се вие, миличка. Какво особено има, не е за пръв път.

— Вечно с нейните съвещания, а ти пъшкай и се морй! — измърмори контрольорката, когато вратата хлопна зад Полина Филиповна.

Тя явно търсеше съчувствието на Андрей Семьонович и той винаги ѝ го оказваше — правеше го вече механично, като навика да си миеш зъбите. Дори и сега успя да изтръгне от себе си едно съчувствено „хм!“.

Единадесет и половина. Андрей Семьонович отдавна беше изгубил интерес към хората, които идваха пред гишето му. Ръце — в полето на вниманието му обикновено имаше ръце, които се протягаха, даваха, вземаха. Понякога, когато беше претрупан или преди затваряне, той се сърдеше на ръцете, ако се бъркат, ако оставят парите при себе си и той трябва да се протяга. Но в спокойните минути често се забавляваше да брой колко души имат изгризани нокти. Или класифицираше ръцете според отношението им към парите: дали ги грабват в мъртва хватка, или ги вземат нежно, или с безразличие, или пренебрежително. Но, общо взето, беше неприязнено настроен към ръцете, които вземат, защото трябваше да им брой пари. Имаше и причини за тая неприязън. Така или иначе, но от увеличаването или намаляването на влоговете зависеше планът, а следователно и премиалните. Но дори не това беше главното. Просто Андрей Семьонович обичаше парите, както дърводелецът обича инструментите си. Затова му бяха приятни ръцете, които дават и той им съчувствуваше, когато се разделяха с парите. Мнозина

несъзнателно ги задържаха за едва доловими частици от секундата — този миг бе за Андрей Семьонович красноречива поема. Да разпределя, да оправя измачканите банкноти също обичаше — сякаш срещаше разрешени хлапета.

Но сега гледаше парите с ужас. Това беше вероломство от тяхна страна — да подхвърлят живота му на опасност! Да, вероломство!

Животът на един касиер е пълен със скрити вълнения — той отговаря за всяка попаднала в ръцете му банкнота и всяка грешка в пресмятането води до сериозни последствия. Андрей Семьонович дори сам не съзнаваше това, но в душата му живееше един отдавнашен и постоянен страх, разрушителен като ръжда. Страх, който той се бе научил да крие от самия себе си. Страх, а в резултат на трепета пред параграфите и инструкциите желаше те да бъдат колкото може повече, защото ограничаваха свободата на постъпките му и следователно намаляваха възможността той самият да допусне грешка. Макар че това беше естествено чиста самозаблуда.

Сега Андрей Семьонович разстроено наблюдаваше мяркащите се зад стъклото лица, опитвайки се да отгатне кое от тях го гледа безжалостно. Но безжалостни нямаше. Появяваха се само обикновени лица — уморени, благодушни, загрижени, скучаещи. Онова, което очакваше и ясно си представяше, все още не се появяваше.

Той несвързано строеше планове. Да натисне сигналния бутон — нали може да го докосне и случайно? По-добре скандал, отколкото... Вече му се искаше да го направи. Но не можеше. Цялата му енергия сега едва стигаше за привичните автоматични движения и той ги извършваше, сякаш те създаваха някаква магическа преграда, сякаш докато се придържа към всекидневния им порядък, силата на тази преграда ще възпре нещастieto. Порядъкът беше като стените на дома му, като стените на крепост — нищо не може да ги пробие.

Хрумна му, когато стрелките съвсем наближат дванадесет, да отиде до тоалетната. Но вродената му почтеност не му позволяваше да остави жената. А и как би могъл да отгатне точното време? Като заек пред погледа на боа, той също не можеше да се сети как да предотврати надвисващото събитие. То ще се случи — вече се бе примирил. И макар че не беше намислил още нищо, в дъното на душата си вече знаеше как ще постъпи.

Външно продължаваше да работи както преди.

Може би е този човек... Или този... Не, не е този... Лицата се движеха зад стъклото, гледаха го от някакъв друг свят.

Дванадесет часа.

— Зле ли ви е, Андрей Семьонович?

Защо казва така?

— А... Да, нищо. Май ме тресе — той изтри студената пот.

— Времето е такова. Трябва да се погрижите за себе си, Андрей Семьонович.

— Нищо, нищо...

Той ще се погрижи, разбира се, ще се погрижи.

Дванадесет и пет. И десет.

Изведнъж го осени щастливо хрумване! Предаването е идвало от следващата година! Че да, естествено! Защо пък реши, че е точно от настоящата. Разбира се, че е от следващата.

Андрей Семьонович изпита такова блаженство, сякаш се върнаха юношеските години. Тясното помещение на спестовната каса с боядисаните си като дъб стени, денят зад прашния прозорец, полираното от лакти гише, пукнатината на тавана, осеяна с влажни петна (вече цял месец обещаваха да ремонтират!) — всичко това му се струваше прекрасно.

Нямаше никой зад стъклената преградка. Последният клиент току-що бе изтеглил някаква сума от влога си и си бе отишъл. Такива необясними паузи се случваха почти всеки ден. Но тая безлюдност най-добре отговаряше на пролетното настроение на Андрей Семьонович.

Внезапно това настроение изчезна, сякаш издухано от хладен вятър. Ако някой иска да избере подходящ момент, кой би бил удобен от минутите, когато в спестовната каса има само двама души?

— Андрей Семьонович, миличък, ще изчезна за минутка само, докато няма хора. Аз ей сега...

Андрей Семьонович нищо не отвърна. Всичко беше ясно и неизбежно. Всичко се свеждаше до едно. Отначало извикаха завеждащата, сега си отива и контрольорката. Защо да не излезе, когато няма клиенти? Нали наистина искаше да отскочи до магазина? А сега трябва да се случи и *онова*. Ето сега, когато е сам, а залата — пуста и тиха. Сега ще се появи *той*.

Него Андрей Семьонович забеляза, когато *той* влезе през вратата. По-точно бяха двама. Те *трябваше* да бъдат двама, дори и трима.

Всичко беше точно както го рисуваше във въображението си. Момъкът със смачкана, накривена фуражка, без да обръща глава, само с поглед обхваща помещението и олюлявайки се, се запъти право към гишето на Андрей Семьонович. Другият прилепи плещи към стената до входа, тикна ръце в джобовете си и впери безразличен поглед към улицата.

Лицето на този, който приближи, Андрей Семьонович също позна. Разсеяно и безпощадно, към него гледаха мътни като здрач очи. В тях нямаше нито злоба, нито ожесточение, въобще никакви човешки чувства. И тия очи се приближаваха.

— Какво, дядка, единствен ти ли вехнеш над златото, а? — Андрей Семьонович усети дъх на вино. — Ще трябва да си развържеш кесията.

Андрей Семьонович очакваше да насочат към него пистолет, но ръката на момъка измъкна от джоба само измачкан лотариен билет. Другият, до вратата, смени положението си — той се напрегна като пред скок.

Андрей Семьонович взе билета, без да разбира нищо, без да вижда нищо освен мътните очи, впити в него. В парализирания му от ужас мозък се мярна трескава догадка: „Отвличат ми вниманието, за да...“

Протегнатата му ръка още стискаше билета.

— Е, какво? — без интонация попита бандитът. — Дълго ли ще чакам?

— Свършвай по-бързо — дочу се хрипкав глас от вратата.

Андрей Семьонович видя как този бавно бръкна в джоба си.

— Ей сега, ей сега...

Без да чува собствения си глас, той остави билета, заизмъкна от касата пачка след пачка и започна да трупа парите пред гишето. Но дори и в този момент ги преместваше със същите чевръсти, автоматизирани движения, с каквито винаги извършваше плащанията. Само че по-бързо и без да брои.

Момъкът до прозорчето сграби купчината и нещо в лицето му се измени. Андрей Семьонович не схвана какво.

— Културничко — рече оня и, като разпредели парите по джобовете си, се отправи към изхода.

Приятелят му така и замря — с цигара в едната ръка и клечка кибрит в другата.

— Ама че... — ахна най-сетне той. — Нима...

— И аз мислех, че печалбата е само една рубла — мътноокият сви рамене. — Да вървим.

Когато те вече бяха на улицата, Андрей Семьонович отчаяно натисна сигнала, без още да разбира, но вече предчувствуваше, че се е случило непоправимото.

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 1/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.